

Vergaan, verging, vergaan

Het woordenboek waar ik in deze cursiefjes al eens eerder uit geciteerd heb, omschrijft het begrip "onkruid" als volgt: "in 't wild groeiende planten tussen de cultuurgewassen". De leden van ons Genootschap en de vele anderen die het Maandblad raadplegen zullen ongetwijfeld vermoeden dat het een al wat ouder woordenboek is. Inderdaad, de hiervoor geciteerde omschrijving van het begrip onkruid dateert van vóór 1960. Het is dan ook niet verwonderlijk dat deze omschrijving direkt gevolgd wordt door "zegsw. - vergaat niet", waarna in de uitleg van deze zegswijze gesproken wordt over "nuttelozen" en "onwaardigen".

Los van het waanidee dat (bepaalde groepen) planten kennelijk klakkeloos met de begrippen nutteloos en onwaardig in verband gebracht worden, rijst de vraag of de hiervoor aangehaalde zegswijze nog wel in zijn geheel gehandhaafd kan worden. Wie de huidige wilde flora beschouwt, moet wel meer en meer geneigd zijn te zeggen "onkruid verging". En dat ondanks de enorme moeite die de meeste soorten die doorgaans tot de "onkruiden" gerekend worden zich getroosten om voort te bestaan. Eén enkele Korenbloem bijvoorbeeld produceert per jaar gemiddeld 1000 kiemkrachtige zaden. En met getallen beneden de duizend wordt in de natuur nauwelijks gewerkt! Eén plant van de Knopherik produceert jaarlijks gemiddeld 2000 zaden, Herik 4000, Klaprozen 50.000 en van het Bilzekruid zijn uitschieters bekend die jaarlijks 950.000 zaden produceren. Wat dat betreft is het maar goed dat de natuur haar eigen "natuurlijke" selectie kent. Immers, als we even bij het Bilzekruid blijven, deze soort levert per plant per jaar gemiddeld zo'n 10.000 kiemkrachtige zaden en zou daardoor al in de vierde of vijfde generatie een oppervlakte van bijna 150 miljoen vierkante kilometer in beslag nemen wanneer alle zaden in elke generatie op een gunstige plaats zouden kunnen kiemen om weer volwassen zaadproducerende planten te vormen. Dit zou betekenen dat de gehele landoppervlakte op aarde door deze soort in vijf jaar in beslag genomen zou kunnen worden. Gelukkig "vergaat" het overgrote deel van deze zaadproductie door natuurlijke selectie.

Ondanks de grote moeite die de meeste plantesoorten zich voor hun voortbestaan getroosten, gaat helaas voor steeds meer inheemse soorten de hier geïntroduceerde nieuwe zegswijze "onkruid verging" op.

Met opzet is hier de term "inheemse flora" gebruikt. Vele door de mens al dan niet opzettelijk ingevoerde soorten lijken voornamelijk te voldoen aan de oude zegswijze waarin het vergaan ontkend wordt. Canadese fijnstraal, Schijfkamille, Knopkruid en zeer recent Knolcyperus zijn slechts enkele voorbeelden.

Het werkwoord "vergaan" houdt echter per definitie een moment in waarop het in de verleden tijd moet worden gebruikt. Het is in vele opzichten meer dan verdrietig dat één enkele diersoort, *Homo sapiens*, de Denkende mens, zoveel invloed heeft op de wijze waarop in de natuur het werkwoord "vergaan" vervoegd moet worden.

Douwe Th. de Graaf

Verslagen van de maandelijkse bijeenkomsten

Te Maastricht op 1 november

Voor deze gezamenlijke avond van de Kring Maastricht van het Genootschap en het Comité Maastricht - Heuvelland van het Wereld Natuur Fonds Nederland was als thema de verwoesting en het ontstaan van natuurgebieden gekozen. Na een inleiding door dr A.J. Lever, die voorzitter is van zowel de Kring als het Comité, kreeg dr. P.J. van Nieuwenhoven het woord. Aan de hand van een groot aantal schitterende dia's werden enkele voorbeelden van verwoesting van natuurgebieden in verschillende delen van de wereld gegeven. Kleinschalig en dicht bij huis (de verschillende ontgrondingen ten behoeve van mergel-, grind- en zandwinning in Limburg) maar ook grootschalig en verder weg (o.a. de verwoesting van tropische bossen uit financieel gewin of

gebrek aan kennis) voltrekken zich rigoureuze en vaak onomkeerbare verwoestingen. Maar toch ontstaan er nog wel eens nieuwe, fraaie natuurgebieden. Ook hiervan gaf de heer Van Nieuwenhoven enkele voorbeelden. Zo illustreerde spreker onder andere het ontstaan van fraaie natte en droge heidevegetaties in een verlaten grindgroeve in Noord-Limburg. Vervolgens werd een voorbeeld gegeven van het ontstaan van een nieuw natuurgebied waaraan de mens part nog deel heeft gehad: het Ujong-Kulon nationaal park in Indonesië. Dit gebied op de noordwestpunt van Java is in 1833 totaal verwoest door de uitbarsting van de vulkanen op het toenmalige eiland Krakatau. In ruim een eeuw is er echter een nieuw oerwoud ontstaan dat zijn weerga niet kent. Het is het laatste toevluchtsoord van de Javaanse neushoorn. Van deze

soort kregen de vele aanwezigen prachtige opnamen te zien in een voor het WNF gemaakte film over de verwoestingen van Krakatau in 1883 ("de dag dat de wereld schokte") en de gevolgen daarvan in de loop van een eeuw.

Te Heerlen op 5 november

Na een welkomstwoord van de voorzitter toonde de heer van Beek een Engbloem (*Vincetoxicum hirundinaria*) met geopende kokervruchten. De zaden waren voorzien van veel haren. De Engbloem is de enige in Nederland voorkomende soort van de Zijdeplantfamilie (Asclepiadaceae). Deze plant, die volgens de Atlas van de Nederlandse Flora in Nederland na 1950 nog maar in vijf uurhokken voorkomt - waarvan drie nabij Maastricht - heeft net als de Orchi-